

lehettem e legszebb törekvésnek. De a nap alkonyatra hajlik. Növelt-e virágot, érlelt e gyümölcsöt? Hogy az én munkálkodásom e téren mit eredményezett: azzal akarok beszámolni e két kötettel élet-m alkonyán azoknak, kik a költészetet szeretik s kiket bizalommal fölkérek, hogy vállalkozásomban támogatni szíveskedjenek. A díszes kiállításban, negyven íven, november végén feltétlenül megjelenő két kötet előfizetési ára 3 frt. finom angol vászon díszkötésben 5 frt, mely hozzám Kolozsvárra küldendő, külmagyar-utca 9. sz. Tíz előfizetőre tiszteletpéldánnyal szolgálók. Kolozsvárt, október 5. 1894. Szász Gerő." — Bízva reméljük, hogy tisztelőinek nagyszámú serege megragadja az alkalmat, hogy szeretetének melegét éreztesse azzal, a kinek költészete oly sokszor felmelegítette s megdobogtatta a hazáért s a nemes eszmékért hevülő szíveket.

— **Dr. Versényi György**, jeles irodalom-történész, folyóiratunk munkatársa, kinek Bodor Lajosról, e már-már elfeledett kolozsvári íróról szóló érdekes tanulmányát jelen fűzetünk fejezi be, Besztercebányáról, hol eddig tanár volt, Kolozsvárra az állami felsőbb leányiskolához neveztetett ki tanárrá. A tudományos irodalom művelőinek ama lelkes csapata, mely az Erdélyi Múzeum körül sorakozik, vele is egy jeles munkatárssal gyarapodott.

Folyóiratok.

— A *Budapesti Szemle* nov. fűzetét *Marczali* Henrik tanulmánya nyitja meg: A magyar nemzet átalakulása a X. században s a fejedelemség megalapítása. Mutatvány „a szerző nagyobb művéből”. *Thim* József az 1848—49. szerb fölkelésről kezdett cikkét folytatja. (II.) *Imre* Sándor Petőfi és némely külföldi költők összehasonlítását. (IV.) *Alarcon* Péter spanyol regénye: „A botrány” VIII. folytatása következik. Költemények olvashatók *Gyulai Páltól* az „Utczán” cz. s *Vargha Gyuláé* *Heredia* után francziából: *Artemis* és a *nymphák*. *Szabó Jenő* végszót ír a zónadíjszabás ügyében válaszul *Tisza Istvánnak*. Több könyvismertetés zárja be a mindig tartalmas B. Sz. e fűzetét is.

— A *Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle* 4—5. fűzetében *Tagányi Károly* nagybecsű tanulmányt közöl „A földközösség története Magyarországon” cz. a., melyben kimutatja, hogy a földközösség hazánkban az ó-kortól kezdve a legújabb korig fenállott. A nyílföldek nem voltak egyebek, mint ideiglenes használatra felosztott és kisorsolt földek. A legtöbb adat Erdélyből maradt fenn, hol máig is legtöbb a tagosítatlan birtok és legtöbb máig is az osztatlan községi vagyon. A székely földközösségről a legtöbb adattal rendelkezünk; erről *Tagányi* egy külön tanulmányt készül írni. Felhívjuk figyelmét, mint érdekes példára, a régi Marosszék földbirtokosságának máig is osztatlan *Közhasvára*, mely felett hosszú per folyt s mostanában döntött a curia tulajdonjoga felett *Maros Tordamegye* javára. Másik tanulságos példa a Borszék és *Ditró* között emelkedő „*Közrez*”, azaz *Közrészhasvas*. *Nemesi birtokközösségre* vall egy gyűj-

teményekben levő érdekes oklevél is, melyben 1505. aug. 26. Szentgyörgyi és Bazini gróf erdélyi vajda, Rugonfalvi Nyujtodi Pál, Szentdemeteri Nyujtodi György, Hosszuteleki Osvá'd, Dersi Petki György és Wessződi György kérésére 5 szomszédos nemest delegál, hogy a Kövesd fejedermegyei faluban osztatlanul birt birtokot (szántóföldeket, réteket, erdőket) osszák meg közöttük és Gerendi Jakab, Musnai Jakab, Valkai Miklós, Bólyai Zsigmond és Kövesdi Bálint (tehát 10 nemes) között. A M. G. Sz. további közleményei: Gazdasági viszonyok Thököly Imre fejedelem uradalmában 1684-ben. (Vége.) Közli: *Lehóczky* Tivadar. A Rozgonyi (abaújvm.) uradalom úrbariuma, inventáriuma és tisztartója útásítása 1636-ból. Közli: *Virágh* Elek. Magyarország ki- és beviteli forgalma az 1737. évben Közli: *Kőszeghy* Sándor. Magyarország 1720. összeírásának eredménye (u. ő.) és I. Rákóczy György egy háttas ló vásárlására adott útásítása. Közli: *Szamota* István. Sz. L.

— A *Századok* okt. füzetét *Kropf* Lajos nyitja meg Jehan de Wavrin krónikájából cz. közleményével, melyben több érdekes adatot közöl az 1442—1445. évek történetéhez. Gr. *Wilczek* Ede II. Endre keresztes hadjáratáról szóló magvas tanulmányát fejezi be, meggyőző bizonyítékokkal mutatván ki, hogy Endre nem önként és meggondolatlanul, hanem a körülmények kényszerítő hatása alatt s minden tényező alapos megfontolásával bocsátkozott e vállalatba. *Márki* Sándor a Hóra-lázadás magyarországi részét érdekes részletekben mutatja be. *Berzevíczy* Edmund harmadik és befejező közleményében a Tarkóiekek hatalmi törekvéseit Sárosban a XIV, XV. és XVI. század folyamán ismerteti. A folyóirat azután több történeti munkát ismertet.

— Az *Akadémiai Értesítő* októberi tartalmas füzetében a két első cikk Erdélyi Jánossal foglalkozik; az elsőben *Lévay* József Erdélyi János emléklapja czíraen megható sorokban üdvözli költőtársát, a második *Ballagi* Géza nagy-kaposi beszédét tartalmazza. Érdekes a *Tewrewk*-féle Festus-kiadás ismeretése éppen azon nagy feltűnés miatt, melyet e kiadás a philologusok körében kellett. *Vári* Rezső Leo Sapiens kéziratjairól számol be, melyeket Milano, Firenze, Róma, Nápoly, Páris, München és Bécs városokban átvizsgált. A következő cikk a Szilágyi Sándor szerkesztésében megjelenő Erdélyi Országgyűlési Emlékek legújabb kötetét ismerteti *Heller* Ágost az energiátalan alapjairól szóló székfoglaló értekezéséből közöl kivonatot. *Schüller* Alajos az arzén kénvegyületeinek ismeretéhez sorol fel adalékokat s azután a hangvilla némely alkalmazásait említi. Az értesítő a folyóiratok terjedelmes szemléjével végződik.

— A *Hadtörténelmi Közlemények* októberi számában *Vári* Dezső dr. Bölcs Leo taktikájának az Escoriálban levő kéziratait ismerteti szemelvényekben és kritikai megjegyzésekkel. *Komáromi* András dr. Rhédey Ferencz, váradi kapitány, éle'rajzát fejezi be. *Márki* Sándor dr. a tizenöt éves török háború történetét az újabbi kutatások alapján érdekesen világítja meg. *Bárczy* Oszkár Nikápoly cz. alatt kimutatja, hogy a nevezetes nikápolyi csata nem a Rusica folyó melletti Nikup falunál, hanem az Olt vizének a Dunába való szakadásával szemben levő helyen vívatott, a hol az adatok szerint Nagy-Nikápoly fekküdt. *Geőcze* István az 1577. évben tartott hadi tanácskozásokról több tanul-

ságos oklevelet közöl. A Hadtörténelmi Apróságokban több figyelemreméltó adalék van. Irodalmi szemle és a bújdosó magyarok 1676—78-ki hadi szabályzata rekeszti be a vaskos füzetet.

— A *Protestáns Szemle* 8. füzete *Ballaqi Géza* br. Vay Miklós felett tartott emlékbeszédét közli. *Földváry László* jutalmazott pályaműve szegedi Kis Istvánnak a Tiszamelleken annyi kitartással folytatott működését tárgyalja. *S. Szabó József* példákkal mutatja ki azon hatást, melyet a héber irodalom a görög írókra gyakorolt. *Csiky Lajos* a jeles missionárius *Fliedner Tivadar* életét és működését méltatja. Az irodalmi szemlében a bel- és külföldi irodalom ismertetését találjuk.

— A *Turisták Lapja* októberi 6—9. száma első lapjait meleg hangon szenteli a magyar turista-egyesület elnökének, br. *Eötvös Loránd*nak. *S + S. Szabó József* dr. életéről és működéséről emlékezik meg. *Pfinn József* a suttói völgyet és a vizesést ismerteti. *Kalcsinszky Sándor* az Aldunán és környékén tett útazását írja le. A füzet ezután *Thirring Gusztáv* Szent-Endre és Visegrád vidéke cz. leírását közli. *Békefi Elek* a magyar Tempe-völgyben szerzett élményeit megkapó közvetlenséggel, élénkséggel ecseteli. *Borbély Sándor* dicsérrellel kitüntetett pályaművében a Torda-hasadék eleven rajzával találkozunk. *Mihálovics Béla* dr. Salgó- és Somoskővárahhoz, valamint a szt.-léleki zórdához tett kirándulásokról számol be. Az Irodalom-rovat a turista-irodalmat ismerteti. Br. *Eötvös Loránd* és *S. Szabó József* arczképe s számos illustratio díszesíti a csinosan kiállított füzetet.

— A *Protestáns Közlöny* szept. 27-ki 39. és okt. 4-ki 40. száma nagy szolgálatot tesz az egyháztörténetnek, midőn nagy-ajtai Cserei Mihálynak két levelét közli. Az elsőben (Nagy-Ajta, 11. szept. 1716) Szentkereszti Andrásnak a miklósvári és köpeczi reformátusok háborgatását panaszolja el, melyet a baróthi és miklósvári páterektől kellett szenvedniök, a másodikban (Nagy-Ajta, 28. aug. 1716.) kéri br. *Apor Pétert*, Háromszékmege főkapitányát, hogy a katolikusoktól szenvedett sérelmeket orvosolja.

Szakosztályi Értesítő.

Szakosztályunk f. é. nov. havi ülését 10-én d. u. 5 órakor tartotta meg *Szamosi János* elnöklete alatt. Tárgyai voltak:

1. *Fenichel* Samu munkáját a dák kardokról mutatta be *Findly* Henrik.
2. *Moldován* Gergely: Román tanulmány-útjáról olvasott fel, melyet a nyáron Szeben, Fogaras és Brassó vidékén tett.
3. A titkár új tagokul bejelentette: *Kroll* Rudolf, *Kovács József*, *Zsigmond János*, *Adlsberg József*, *Réger Ede* kegyesrendi tanárokat Léváról. (Ajánlja *Incze István* kegyesrendi tanár, 1895-re.)